

TURINYS

LENTELĖS IR PAVEIKSLAI	8
PRATARMĖ.....	15
1 dalis. APLINKA IR EKONOMIKA	17
1.1. Ūkio ir aplinkos sąveika.....	17
1.2. Kainų mechanizmas aplinkosaugoje ir gamtonaudoje.....	71
1.2.1. Kainų formos aplinkos ekonomikoje	71
1.2.2. Žemės kaina.....	82
2 dalis. APLINKOS IŠTEKLIŲ VADYBOS MODELIAI.....	90
2.1. Medžiagų balanso modelis ir aplinkos ekonominės funkcijos	90
2.2. Nuosavybės teisė į aplinką ir aplinkosaugos veiksmingumas	109
2.2.1. R. Coase teorema.....	109
2.2.2. Nuosavybė į aplinką: teisiniai ir ekonominiai aspektai.....	116
2.2.3. R. Coase teoremos taikymas	122
2.3. Tvarioji išėigos kreivė.....	129
2.4. Aplinkos <i>Kuznets</i> kreivė	145
2.5. Verslas ir „žalioji“ vadyba.....	159
2.5.1. Aplinkos vadyba: požiūriai į gamtos ir visuomenės santykius...	159
2.5.2. Tvarioji verslo plėtra: gamtiniai aspektai	165
2.5.3. Įmonių „žaliosios“ vadybos sistemos.....	172
3 dalis. GAMTOS IŠTEKLIŲ NAUDOJIMO PROBLEMOS	198
3.1. Rinka ir visuomenė	198
3.1.1. Viešosios gėrybės	198
3.1.2. <i>Ekologinės žalos</i> sąvoka.....	212
3.1.3. Rinkos nesėkmės ir <i>išorinių kaštų</i> sąvoka.....	216
3.2. Bendros nuosavybės išteklių naudojimas	246
3.2.1. Atvirų žvejybos plotų dinamika	249
3.2.2. Būdai, kaip išsaugoti bendros nuosavybės išteklius.....	252
3.3. Privačios nuosavybės išteklių naudojimas.....	258
3.4. Neatsikuriančių (ribotų) išteklių apsauga	263

4 dalis. EKONOMINĖS IR ADMINISTRACINĖS APLINKOSAUGOS PRIEMONĖS	289
4.1. Ekonominės aplinkosaugos priemonės	289
4.1.1. Pagrindiniai ekonominio aplinkosaugos mechanizmo kūrimo teiginiai	289
4.1.2. Teigiami ir neigiami išoriniai poveikiai	300
4.2. Taršos ir gamtos išteklių naudojimo mokesčiai	315
4.2.1. Taršos ir gamtos išteklių naudojimo mokesčių esmė	315
4.2.2. Pagrindinės teršalų išmetimo ir gamtos išteklių naudojimo mokesčių funkcijos, mokesčių dydžio nustatymas.....	327
4.2.3. Aplinkos teršimas ir mokesčių taikymo taršai mažinti galimybės.....	335
4.3. Aplinkosaugos strategijos	348
4.3.1. Aplinkos taršos mažinimo būdai	348
4.3.2. Galimos aplinkosaugos taršos mažinimo strategijos.....	350
4.3.3. Administracinės aplinkosaugos priemonės	352
4.3.4. Leistino taršos lygio nustatymo problemos.....	366
4.4. Apyvartinių taršos leidimų metodas.....	377
4.4.1. Apyvartinių taršos leidimų metodo esmė	377
4.4.2. Prekyba apyvartiniais taršos leidimais tobulos ir netobulos konkurencijos sąlygomis	412
4.4.3. Apyvartinių taršos leidimų sistemos.....	415
4.4.4. Apyvartinių taršos leidimų modelių taikymo realioje rinkoje variantai	423
4.4.5. Apyvartinių taršos leidimų metodo taikymas.....	438
5 dalis. ALTERNATYVIOS APLINKOSAUGOS POLITIKOS GALIMYBĖS	460
5.1. Subsidijos ir kitos ekonominės aplinkosaugos priemonės.....	460
5.1.1. Subsidijų taikymas aplinkosaugoje	461
5.1.2. Kitų ekonominių būdų taikymas aplinkosaugoje	475
5.2. Ekologinės rizikos draudimas	496
5.2.1. Ekologinės rizikos draudimo atsiradimas.....	496
5.2.2. Ekonominės ir ekologinės rizikos samprata	501
5.2.3. Ekologinės rizikos draudimo teikimas, jo rūšys.....	508
5.2.4. Atsakomybės už žalą aplinkai padengimo formos ir draudimo pulai.....	519
5.3. Aplinkos apsauga ir pajamų pasiskirstymas	530

6 dalis. EKONOMINIO ĮVERTINIMO APLINKOSAUGOJE IR GAMTONAUDOJE PROBLEMAS	537
6.1. Ekonominiai ir aplinkos rodikliai ekonominei plėtrai įvertinti.....	537
6.1.1. Makroekonominių rodiklių taikymas gerovei įvertinti	538
6.1.2. Ekonomikos augimas, žmogaus socialinės raidos indeksas ir laimė.....	566
6.1.3. Aplinkos rodiklių naudojimas įvertinant tvariąją ekonomikos plėtrą	586
6.2. Aplinkos vertinimas	599
6.2.1. Kaštų ir naudos analizė.....	599
6.2.2. Daugiakriteriai aplinkos vertinimo metodai.....	611
6.2.3. Aplinkos vertinimas pinigine išraiška	626
6.2.4. Nepanaudojamų privalumų įvertinimas	646
6.3. Aplinkos vertinimo metodai.....	654
6.3.1. Tiesioginis ir netiesioginis vertinimas	654
6.3.2. Aplinkos patogumai ir rekreacinės paslaugos: kelionės išlaidų metodas	658
6.3.3. Miesto aplinkos patogumų vertinimas: hedonistinių kainų metodas.....	665
6.3.4. Žmogaus gyvybės įvertinimas: atlyginimų skirtumai darbo rinkoje	672
6.3.5. Žalos sveikatai vertinimas, remiantis nepilnos rinkos elgsena: ligos išlaidų metodas	675
6.3.6. Aplinkos patogumų įvertinimas per indėlių į sveikatos gerinimą.....	677
6.3.7. Išvengimo išlaidų metodas: pakaitalų naudojimas.....	678
6.3.8. Pagamintos produkcijos vertės pokyčių įvertinimo metodas	683
6.3.9. Hipotetinių rinkų naudojimas atliekant vertinimą: tiesioginis metodas.....	686
6.3.10. Nuo skaičių prie politikos: ko verti piniginiai įvertinimai?	699
6.4. Energetikos išorinių kaštų įvertinimas.....	704
6.4.1. Išorinių kaštų įvertinimo metodikos	705
6.4.2. Poveikio stebėjimo metodo taikymas matematinuose modeliuose	715
LITERATŪRA.....	732
VARDŲ RODYKLĖ.....	768

LENTELĖS IR PAVEIKSLAI

LENTELĖS

2 dalis. APLINKOS IŠTEKLIŲ VADYBOS MODELIAI

2.1 lentelė. „Geros korporacijos chartijos“ bendruomenės ir aplinkos principai.....	179
2.2 lentelė. „ICC verslo chartijos už tvariąją plėtrą“ principai	185
2.3 lentelė. IISD tvariojo verslo principai.....	187

3 dalis. GAMTOS IŠTEKLIŲ NAUDOJIMO PROBLEMOS

3.1 lentelė. Naftos rezervai 2007 m.	264
3.2 lentelė. Globalių rezervų įvertinimai	266

4 dalis. EKONOMINĖS IR ADMINISTRACINĖS APLINKOSAUGOS PRIEMONĖS

4.1 lentelė. Mokesčių perskirstymas nuo darbo užmokesčio ir investicinių pajamų prie aplinkai žalingos veiklos	324
4.2 lentelė. Pagrindinės šiltnamio efektą sukeliančios dujos.....	340
4.3 lentelė. Pasaulinė metinė CO ₂ dujų emisija.....	341
4.4 lentelė. Pagrindiniai teršėjai.....	341
4.5 lentelė. Administracinės kontrolės tikslai ir reglamentuojami objektai.....	353
4.6 lentelė. Kai kurių OECD šalių taršos kontrolės išlaidos (TKI)	355
4.7 lentelė. Mokesčių ir standartų pasirinkimą lemiantys veiksniai	366
4.8 lentelė. Globalios oro temperatūros šilčiausių ir šalčiausių metų dvidešimtukas (1861–2005 m.).....	432
4.9 lentelė. Santykiniai taršos rodikliai kai kuriose ES šalyse narėse	446
4.10 lentelė. Apyvartinių taršos leidimų paskirstymas 2005–2007 m. laikotarpiui	452

5 dalis. ALTERNATYVIOS APLINKOSAUGOS POLITIKOS GALIMYBĖS

5.1 lentelė. Rizikos įvertinimas (veiksniai <i>A</i> , <i>B</i> , <i>C</i> ir <i>D</i>).....	517
5.2. lentelė. Staigus pakenkimas ir laipsniškas kenkimas aplinkai	521

6 dalis. EKONOMINIO ĮVERTINIMO APLINKOSAUGOJE IR GAMTONAUDOJE PROBLEMAS

6.1 lentelė. Kapitalo rūšių indėlis į turto (gerovės) kūrimą (remiantis Pasaulio banko skaičiavimais, 1998 m.).....	555
6.2 lentelė. Tikrojo taupymo normos reikšmės kai kurioms šalims (remiantis Pasaulio banko skaičiavimais, 1997 m.).....	558
6.3 lentelė. TPR skaičiavimo metodika	562
6.4 lentelė. Žmogaus socialinės raidos indekso skaičiavimas	567
6.5 lentelė. Žmogaus socialinės raidos indekso vertė 2003 m.	568
6.6 lentelė. Pagrindiniai gerovės rodikliai	571
6.7 lentelė. Pagrindinių gerovės rodiklių pokyčiai	573
6.8 lentelė. Įvertinimo lentelė	612
6.9 lentelė. Transporto problemų įvertinimo lentelė.....	624
6.10 lentelė. Porinės tikimybės	625
6.11 lentelė. Ryšio tarp teršalų koncentracijų išaugimo ir poveikio recipientams funkcijos	722
6.12 lentelė. Prarastų gyvenimo metų vertės skaičiavimai Lietuvoje.....	723
6.13 lentelė. Žalos įverčiai Lietuvai pagal BVP vienam gyventojui, matuojant perkamosios galios standartais (1994 m.), kai elastingumo koeficientas lygus 1	724
6.14 lentelė. Ekonominė žala dėl atmosferos teršimo energetikoje 1997 m., JAV dol. (1994 m.).....	725
6.15 lentelė. Užsienio šalyse taikomų mokesčių už toną teršalų emisijų tarifai, EURO/t, 1999 m.....	726
6.16 lentelė. Vidutiniai išoriniai kaštai dėl tonos teršalų emisijos ES-27 ir Baltijos šalyse, vertinant vidutinius kaminų aukščio parametrus, EUR/t 2000–2010 m.	727
6.17 lentelė. Teršalų emisijos į atmosferą iš pagrindinių Lietuvos elektrinių 2005 m., tūkst. t	728
6.18 lentelė. Išoriniai elektros energijos gamybos kaštai Lietuvos elektrinėse 2005 m.	729
6.19 lentelė. Elektros energijos gamybos išorinės sąnaudos ir mokesčiai už taršą Lietuvoje	730